

Tisztelt Cím!

Az Ukrajna ellen indított háború kezdete, 2022. február 24. óta több tízezer ukrán és magyar állampolgár menekülő talált biztonságot Magyarországon. Ezzel a levéllel segítséget szeretnénk nyújtani az oktatási és nevelési intézményeknek ahhoz, hogy hatékonyan tudják biztosítani az Ukrajnából érkező gyerekek hozzáférését a bölcsődéhez, óvodához és iskolához. Ennek érdekében a jogalkotó számos törvényt és rendeletet alkotott, amelyeket az alábbiakban ismertetünk.

Az Ukrajnából menekült ukrán vagy más, de nem magyar állampolgárok menedékes kártyával rendelkeznek. A státusz megszerzésére irányuló eljárás alatt humanitárius célú tartózkodási engedéllyel rendelkeznek. A 86/2022. (III.7.) Korm. rend. (a továbbiakban: Menedékes rendelet) 5. § (3) bekezdése alapján **a menedékesek okmányának érvényességi ideje a törvény erejénél fogva automatikusan meghosszabbodik 2025. március 4. napjáig.** Vagyis a kártya – annak ellenére, hogy a rajta fizikailag szereplő dátum már eltelt – érvényes.

Azok az ukrán állampolgárok, akik a háború kitörését megelőzően, tehát 2022. február 24-e előtt érkeztek Magyarországra, nem jogosultak a menedékes státuszra. Mivel azonban nem tudnak biztonságos körülmények között visszatérni Ukrajnába, így a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 25/A.-25/B.§ alapján “befogadott” státuszt kaphatnak. A befogadottként elismerteknek a hatóság humanitárius célú tartózkodási engedélyt állít ki.

Az Ukrajnából menekült magyar (kettős) állampolgárok a legtöbbször magyar személyazonosító igazolvánnyal rendelkeznek. Előfordulhat azonban, hogy csak más módon (pl. útlevelel, születési anyakönyvi kivonattal) tudják igazolni a személyazonosságukat és magyar állampolgárságukat. Ez azonban nem jelenthet akadályt a bölcsődei, óvodai és iskolai nevelésben való részvételben.

Az Ukrajnából menekülők bölcsődei ellátáshoz való hozzáférését a következő jogszabályok rendezik: a kettős állampolgárokra, valamint a befogadott státusszal rendelkezőkre kiterjed a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.) hatálya, a törvény 4.§ (1) bek. a) pontja alapján. A Gyvt. 42. § (1) bekezdése, valamint a 42/A. § (1) bekezdése szerint **a kettős állampolgár gyermekek, valamint a befogadott státuszú gyermekek húszhetes és három éves koruk között jogosultak bölcsődei ellátásra.**

A veszélyhelyzet ideje alatt szomszédos országban fennálló humanitárius katasztrófára tekintettel, az ideiglenes védelemre jogosultként elismert személyek foglalkoztatásával és juttatásaival kapcsolatos egyes szabályokról, valamint a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet módosításáról szóló 106/2022. (III. 12.) Korm. rendelet 3. § alapján **a menedékes státuszú gyermekek a magyar állampolgár gyermekekkel azonos módon jogosultak a bölcsődei ellátást igénybe venni.**

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban: Nkt.) 92. § (1)-(5) bekezdései világosan kimondják, hogy **a menedékesként való elismerést kérők, a menedékes státusszal rendelkezők, valamint a befogadottként elismertek jogosultak óvodai ellátásra, illetve hat és tizenhat éves koruk között tankötelesnek számítanak.** A törvény ezen szakasza külön hangsúlyozza, hogy az e körbe tartozó személyek az óvodai, valamint iskolai nevelést a magyar állampolgárokkal azonos feltételekkel vehetik igénybe. Emellett az Nkt. 2. § (1) bekezdése azt is határozottan leszögezi, hogy **a nevelésben-oktatásban való ingyenes részvételt a halmozottan hátrányos helyzetű, valamint sajátos nevelési igényű tanuló részére is biztosítani kell.**

Az Nkt. 8. § (1)-(2) bekezdésében foglaltak szerint a gyermekeknek **harmadik életévük betöltésekor**, a nevelési év kezdetétől legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson kell részt venniük. Az Nkt. (1)-(3) bekezdése kimondja, hogy **Magyarországon hat és tizenhat év között minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, a tankötelezettségét teljesíteni.** A törvényből tehát világosan kitűnik, hogy az Ukrajnából menekülő gyermekek esetében az óvodába, valamint iskolába járás nemcsak jogosultság, hanem egyúttal kötelezettség is.

Az Ukrajnából menekülő kettős állampolgárokra - a magyar állampolgárságuknál fogva - szintén kiterjed a Gyvt., valamint az Nkt. hatálya, így a fentiek szerint jogosultak, illetve kötelesek igénybe venni a bölcsődei ellátást, valamint az óvodai és iskolai nevelést.

A jogalkotó rendelkezik arról is, hogy mely óvoda és iskola köteles biztosítani a neveléshez, oktatáshoz való hozzáférést. Az Nkt. 49. § (3) és (6) bekezdései szerint az óvoda és általános iskola **köteles felvenni vagy átvenni azt a gyermeket, aki életvitelszerűen az óvoda, illetve iskola körzetében lakik.**

A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (továbbiakban: EMMI rendelet) óvodai beiratkozás esetén a 20. § (9) bekezdésében, iskolai beiratkozás esetén pedig a 22. § (7) bekezdésében határozza meg, hogy mi minősül "életvitelszerű ott lakásnak". Az EMMI rendelet szerint azt kell bizonyítani, hogy a gyermek az adott körzetben található ingatlant otthonául használja és az ilyen ingatlan a lakcím - nyilvántartásban a beiratkozást megelőző három hónapnál régebb óta már a gyermek lakóhelyeként vagy tartózkodási helyeként szerepelt.

A magyar jogszabályok nem teszik lehetővé a menedékesek számára, hogy lakcímkártyát igényeljenek; valamint a kettős állampolgárok esetében is csak meghatározott körben lehetséges az ilyen okmány igénylése. A Menedékes rendelet 6. § (1) bekezdése alapján a menekültügyi hatóság (az a hatóság, amelyik a menedékes kártyát is kiállítja) a menedékes szálláshelyéről ügynevezett hatósági bizonyítványt tud kiállítani. A hatósági bizonyítvány közokiratnak számít - csakúgy, mint a lakcímkártya - tehát hitelesen igazolja, hogy az adott személy valóban a megadott helyen lakik. Amennyiben egy kettős állampolgár nem rendelkezik lakcímkártyával, úgy például a bérleti szerződés alkalmas lehet arra, hogy a lakóhelyét megfelelően igazolja. **Az említett okiratok alapján tehát nem ütközhet akadályba annak azonosítása, hogy melyik nevelési-oktatási intézmény köteles felvenni az Ukrajnából érkező gyermeket.**

Az óvodai beiratkozás esetén az EMMI rendelet 20. § (3) bekezdése szerint a gyermek nevére kiállított személyazonosságot igazoló okmányokat, továbbá a szülő személyazonosságát és lakcímet igazoló okmányait kell bemutatni. Az EMMI rendelet 22. § (4) bek. szerint az általános iskolai beiratkozásakor már elegendő a gyermek nevére kiállított személyazonosságot igazoló okmányokat bemutatni; míg a rendelet 45/A. § alapján a gyermek személyazonosító igazolványa szükséges ahhoz, hogy beiratkozhatson középfokú iskolába. **A rendelet alapján nem szükséges például a TAJ kártya vagy lakcímkártya bemutatása. A beiratkozáshoz elegendő, ha a gyermek, valamint a szülő a meglévő okmányait mutatja be az óvodának, iskolának.** Az Ukrajnából érkező gyerekek és szüleik esetében praktikusán ilyen okmánynak minősülhet a menedékes kártya, a humanitárius tartózkodási engedély vagy a magyar személyazonosításra alkalmas okmány.

Reméljük, a fentiek segítenek Önnek abban, hogy - különösen a mostani, mindenki számára megterhelő helyzetben - hatékonyan tudja biztosítani az oktatáshoz való hozzáférést az Ukrajnából érkező gyermekek számára.

A Magyar Helsinki Bizottság szívesen áll mindenki, így az Ön rendelkezésére is, ha jogi tudásunkkal segíteni tudjuk a menekülők érdekében végzett értékes munkát.

Budapest, 2024. január 31.

Magyar Helsinki Bizottság